Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ronaldini Passageri Bononiensis summa artis notarie - Cod. Aug. perg. 162

Rolandinus <de Passageriis>

[S.l.], [15. Jahrh.]

Cap. X

urn:nbn:de:bsz:31-61956

Visual Library

Postquam tres principales tabellionatus partes posuit in nouem precedentibus capitulis per ordinem explicate. Iam superest ut de doctrina exemplationum et refectionum scripturarum, et processus de instrumento suspecto, et etiam de operatione litterarum, hoc decimum et ultimum capitulum tractatorem perficiat et claudat actoris. Ideo autem hec doctrina in loco ultimo subiicitur. Quia cum non sit de principalibus partibus artis huius, est tamen quoddam plerumque circa omnia predicta oportunum. Et enim contractus et iudiciorum acta et ultime uoluntates referantur et compleantur prout in sequentibus ostendetur. Ualeat ut huiusmodi capituli processum in dictis illud esse tripartitum attendo. Primo enim agitur quando aliena scriptura et qualiter exempletur et quod in exemplificatione sit opus. Secundo quando scriptura propria exempletur et qualiter refiatur amissa. Tertio et ultimo quando est suspectum procedit et falsum arguit instrumentum et qualiter fiat operatio litterarum.

Quid sit exemplar et quid exemplum.

Exemplar dicitur et qualiter et quare. Ipsa originalis scriptura generaliter, uidelicet ex qua generatur uel sumitur exemplum, quod quidem exemplar appellatur et originale et auctenticum. Exemplum non quod innouatur in eo uel suprascriptum est scriptura exemplata generata uel sumpta ex ipso siue originali scriptura. Unde uersus: Exemplar genuit est exemplum quod trahit modo uel sic. Exemplar generat exemplum quod generatur. Adhibetur autem fides soli publico instrumento originali uidelicet ad eum modum sine interruptione appareat, id est sine abolitione uel rasura uel cancellatione non plenum [illegible] perferatur per bis finem. Quod non nimium arguit falsum. De hoc sub rubrica quibus ex causis possit instrumentum suspectum. Exemplo uero non est danda fides ut prius sit quis aliquam exactionem cum ipso ex facere non cum ea perferatur auctenticum uel non alia sufficiens probatio adiungatur. Si quis enim in aliquo documento alterius dominium faciat mentionem, nulla ex hac memoria fiat exactio, nisi aliud documentum cuius memoria in se facie proferatur uel alia probatio quantitas debite exhibeatur. Hoc tamen uerum est quod certe non adhibetur fides quod exemplo non potest fieri exactio nisi illud cum insinuatione iudicis decreto et auctoritate interposita factum sit. Sed si fuit illud exemplum presentibus litteratis testibus tabellionibus uidelicet scribentibus coram iudice auctoritate sua interponente et auctenticum [illegible] et testes inuenti, adhibetur ipsi exemplo fides et poterit exactio fieri. Uerum tamen quando fiat cum insinuatione et quomodo sine insinuatione ex subsequentibus apparebit.

Quomodo exemplatur aliena scriptura.

Circa exemplandam scripturam talis est consideratio et distinctio adhibenda, uidelicet quia scriptura illa aut extra iudicium aut in iudicio exemplatur. Et si in iudicio, considerandum est utrum sit acta iudiciorum an sit alia scriptura, de quibus omnibus per ordinem est uidendo. Quando aliena scriptura extra iudicium exemplatur, quod [illegible] solent [illegible] actores, [illegible] ut per exemplum habeatur memoria con-

q̄ in auctentico continet̄. ⁊ tc̄ ī a p̄ic
hoc modo. Hoc ē exemplū cuiusdam i
strūi cuius tenor talis est. vel hoc exē
plū cuiusdā scripture q̄ reperitur
ī quodā q̄terno actuū scriptaꝝ
siue q̄ scripta dicunt̄ manu tal'
not̄. sicut intitulato ⁊ pones titu
lū totū si titulū hūit. q̄ posito di
ces: cuius scripture tenor talis est.
Et subseqnter ī eadē linea nullo
modico interuallo relicto: inci
pies. ⁊ ꝓ ordine exemplabis p ut
in auctentico inuenies: usq; ad ul
timā litterā ponendo. ⁊ si instrm̄
ē nomine tabellionis illius q illud
auctenticū scripsit. licet n̄ tenea
ris ponere signū eius. Demū po
sito signo tuo te subscribes hoc
modo. Ego R. q̄ndā Rodulfi flo
rentie. Imperiali auctē not̄. hoc
instrm̄ ad auctenticū scriptū ma
nu p̄dicti tal' not̄. fideliter exempla
ui nichil addens uel minuens
q' sensū mutet l' intellectū. vel
has litteras ad auctenticas bul
la papali plūbea pendenti mu
nitas. fideliter exemplaui nichil
addens ⁊c. Vel p̄dictā scripturam
ex q̄terno p̄dco scripsi ⁊ fideliter
exemplaui. nichil addens ⁊c.
⁊ hic modus leuis ē ⁊ ī instrīs n̄
magni fit adhibi solz. ¶ Sed si
nolueris aliqd sollēpnitatis
plus addē ⁊ tenēre poteris istam
uiā. Incipies enī ⁊ intitula
bis exemplū p ut supi dcm̄ ē. et
subsequenter ꝓ ordine exemplabis
p ut in originali inuenies. Cum
aut oīa scripta erūt ⁊ ⁊ nom̄
tabellionis originalis p̄t signū
eius qd nullo casu scribe debes. hebis
duos uel tres tabelliones cū quib;
diligent̄ ascultabis ipm exem
plū cum auctentico. ⁊ si inuentū
fuit concordare se subscrib; unusq;s;
illoꝝ tabellionū. ⁊ posito signo
suo hoc modo. Ego Jacob; filius
q̄ndā tal' Imperiali auctē not̄. h
exemplū una cū ī scriptis albto
⁊ Ro. not̄. ad auctenticū scriptū
manu tal' not̄. fidelit̄ exemplaui.
⁊ diligent̄ ascultaui. et qa
utrūq; concordare inueni me te
stem subscripsi. Et alī tabellio
se subscribet ita. Ego albertus
Imperiali auctē not̄. hoc exēplū
una cū sup̄scripto Jacobo ⁊ ī
scripto Ro. not̄. ad auctenticū
scriptū manu tal' not̄. diligent̄
⁊c. p ut dcm̄ ē. ¶ Postremo aūt
tu tabellio qui exemplasti te po
sito signo tuo. subscribes hmō.
Ego Ro. Imperiali auctē not̄.
hoc instrm̄ ad auctenticū scriptū
manu p̄dci tal' not̄. fidelit̄ exempla
ui. et p̄modo cū p̄dcis Jacobo ⁊
alberto not̄. diligent̄ ascalta
ui. ⁊ qa utrūq; concordare inueni
me teste subscripsi. ¶ Nota tn̄
qd p̄dco duo modo n̄o plenū exē
plo plenā fidē nec ex tali ē pot
creatio fieri. licet ad solā memoriā
fiat. Secūda uero exemplant scripture.
n̄ tn̄ ut hāt memoriā coꝝ q in a
uctentico continet̄. Sed ut ⁊ adhibeant
exemplo plenā fides ⁊ possit ex tali
exemplo creando fi. tūc tal' ē sollēpni
tas obseruāda. Inchoabis enī ⁊ intitu
labis exemplū sm̄ qd supi dcm̄ ē auc
tēa quitē p̄dcā intitulationis q̄libꝫ

exemplorum semper potius imitetur. Et
procedens per ordinem usque ad ultimum
exemplando ut sepedictum est. Quo facto
adhibitis v. uel iiij. tabellionibus
insinuabitur iudici. ut coram eo legatur
et ascultetur. et coram ipso iudice cum ipsis
tabellionibus diligenter ascultabis.
et si concors inventum fuit iudex ipse auc
toritatem suam interponat. quam scribes in
intervallo unius linee post nomen tabelli
onis originalis relicto hoc modo. In nomine
domini amen. anno eiusdem m. cc. lviij. in
dictione xv. die tali. hoc exemplum per
me R. subscriptum not. sumptum ex
autentico scripto manu p. de tal. not.
uno scilicet instrumento quod asserit dom. R. de uil
la pot. bon. insinuatum fuit. et in mei
presentia per me ipsum R. et alios sub
scriptos not. diligenter cum autentico
ascultatum. Et cum iudex ipse cogno
visset illum cum ipso autentico concordare
ut eidem exemplo decreto plenam fidem
suam et communis bon. auctoritatem interposu
it et decretum. postmodum subsequenter
se unusquisque illorum tabellionum in
subscribens. Ego Jacobus imperiali a
uctoritate not. hoc exemplum una cum suprascrip
tis Alberto Manfredino et R. not.
ad autenticum instrumentum scriptum manu
tal. not. coram ipso iudice diligenter
et fideliter ascultavi. et quia utrumque con
cordare inveni de ipsius iudicis
mandato. in eodem exemplum plenam
fidem et testimonium me subscripsi.
Et eodem modo quilibet se subscribet. Insi
ne uero tabellio tu qui exemplum
scripsisti pones nomen tuum hoc modo.
Ego R. imperiali auctoritate not. hoc
exemplum ex autentico scriptum manu tal.
not. fideliter sumpsi. et postmodum in
presentia dicti iudicis cum predictis tabelli
onibus. Juliano. Michaele. Teoda
to. diligenter cum ipso autentico ascul
tavi. et quia utrumque concordare inveni
de ipsius iudicis mandato. et ad eiusdem
exempli plenam fidem et testimonium me
subscripsi. ¶ Sed nota. quod aliquando pre
terea in exemplis litterarum adhibetur au
ctoritas domini episcopi. uel alterius autentice
persone. que per personam in testimonium
et fidem ipsius exempli facit illud
suo sigillo muniri. et scribitur hoc modo.
In nomine domini. Anno eiusdem. Millo
cc. Quinquag. septimo. Indictione xv.
die tali. Hoc exemplum per me subscrip
tum R. not. sumptum ex autenticis lit
teris tali sigillo munitis fuit in
presentia venerabilis patris domini Jacobi
bon. episcopi. a me ipso R. et aliis sub
scriptis not. diligenter cum autenticis
litteris ascultatum. et cum idem vener
abilis pater cognovit illud cum ipsis
autenticis concordare. ipsi exempli
plenam fidem et testimonium suam auctoritatem
interposuit. iubens illud sui sigilli
appensione muniri. ¶ Verum cum
hoc permittendum non est quod ingens seu
protocolla tabellionis alicuius qui de
cessit exemplari et in publicam formam
redigi non possunt nisi auctoritate domini uel
communis illius terre alicui tabellioni hoc
specialiter sit commissum. ¶ Fit autem com
missio ista forma. Cum dominus filius
et heres quondam Anthonii not. decessit
petro not. rogationes patris sui exempla
das et in formam publicam reducen
das ipso petro hoc a communis bon. auctoritate
committimus cum instantia postulante
dominus A. de villa pot. bon. de voluntate
consilii specialis et generalis communis bon. cum

manu sua in palatio etiam com(m)is
more solito congregati ipsi pre(sen)t(i)b(us) not(arii)s.
p(ro)t(ocol)lis rogationes olim Anthonii sup(ra)
dicti legitime ac fideliter exemplandi
et in formam autenticam reducendas in
vero tenore in scriptis sacramentum suum et
com(mun)is Bon(onie) auctoritate commisit. qui p(re)terea
co(m)p(ro)p(ri)alit(er) iurauit ad s(an)c(t)a dei eua(n)gelia
rogationes p(ro)t(ocol)lis eas uidelicet que cancel
late non erunt quociens opus fuerit fide
liter exemplare et in publicam formam
redigere. eas solummodo hiis quorum
intererit exhibendo. cancellatas uero
p(er) cancellarios simile qui exegit ius et
causis. nichil addere minuere uel mu
tare nisi quemadmodum in ipsis rogationibus
scriptum inuenerit et notatum. et in hiis
omnibus omni dolo et fraude remotis fi
dem debitam obseruare. Ideoque tabellio
cui talis commissio facta fuerit rogationes
sibi commissas cum opus erit exemplabit
hoc modo. Scribet enim rogationem de uerbo
ad uerbum prout eam in quaterno inuenerit.
nichil minuendo uel addendo. quo
facto taliter se subscribet. Ego P. im
periali auctoritate not(arius). ex commissione m(ichi)
com(mun)is Bon(onie) auctoritate facta prout in rogatione
cancellata olim Antho(nii) not(arii). inueni i
ta fideliter p(er) ordinem exemplaui. scrip
si et publicam in forma redegi. Q(uod)
si in rogatione illa non fuerint anni domi
ni uel dies. inquirat tabellio in quater
no uel libro si fuerint anni scripti. in
tantum et si in aliqua rogatione precedenti scrip
tus est dies. quem si inuenerit ponendo si
gno et nomine suo. et tota sibi scriptura
p(ro)cedat. ut prius tamen est. addet hoc.
quia quasdam rogationes supra scripsi et exemplaui
ex quaterno tali cuius primo folio uel fo. uel
(in) medio erat scriptum anni domini hoc modo

scribendo annos domini sic inuenit. in
rogatione uero que precedebat p(re)s(en)
tem rogationem erat scriptus dies
hoc modo. die xv. int(rante) madio. uel
quando in p(ri)ncipio instrumenti illos annos domini
ponat. quod prauum inueniant p(re)ce
dentes rogationes ipsam sic facient in prius
rogationibus. quod quidem facere possunt. sup(ra)
p(ro)t(ocol)lis ut in tutiori modo. et nimis
exemplo possit offendi ueritas. Et hec
de scripturis alienis ex iudicio
exemplandis dicta sufficiant.
Si autem aliena scriptura in iudicio
exemplatur. et fuit illa scriptura acta
publica. i(d est) scriptura in iudicio facta sicut
instrumentum procuratoris uel sindicatus au
tutele uel cure uel huiusmodi. debet et pot(est)
illa p(er) ordinem exemplari cum die et con
sule. cum annis domini et nomine tabelli
onibus p(er) ordinem quem in eadem scriptura
continetur p(re)misso titulo hoc modo.
hoc est exemplum autentici instrumenti tute
noris talis est. et exemplato tabellio
se subscribet hoc modo. Ego R. imperiali
auctoritate not(arius) et nunc com(mun)is Bon(onie). not(arius)
p(ro)t(ocol)li iustitiam de mandato talis iudicis
autenticum scriptum manu talis not(arii). p(ro)
ut in eo inueni p(er) ordinem fideliter exem
plaui. Sed si fuerit alia scriptura p(ri)
uata sicut est acta pu. instrumentum uidelicet
emptionis uel donationis aut alienati
onis uel locationis uel simile et pertinet ad(mis)
sa p(ro)ponatur in iudicio illud quod exemplatur
exhiberi. illud sine die et consule
sine publicationibus instrumenti non erit
dicta adducta p(ro)ponatur cum die et consule exem
platum habere. nisi uelit illud de falso
arguere. Igitur sine die et consule
exemplabitur hoc modo. Hoc est ex
emplum instrumenti cum die et consule p(re)t(ermissis)

inissis tenore tali est. et omissis an-
nis domini indictione die loco et testibus
et nomine tabellionis. exemplabitur solus
tenor. et in fine taliter exemplans
tabellio se subscribet. ¶ Ego Ro.
imperiali auctoritate et nunc communis bononie notarius
predictum instrumentum die et consule premissis
de mandato talis iudicis ad auctenticam
scripturam scriptum fideliter exemplavi. Si
autem cum die et consule dicetur scriptum:
hoc est exemplum cuiusdam instrumenti cuius te-
nor talis est. et scriptis per ordinem omnibus
a principio usque ad finem talis subscri-
bet tabellio. ¶ Ego R. imperiali auctoritate
et nunc communis bononie notarius predictum instrumentum
de mandato talis iudicis ad auctenticam
scripturam manu talis notarii cum die et consule
omnibus per ordinem in eo contentis fideliter
exemplavi. ¶ Et nota quod si in scriptis quis
in iudicio exemplanetur. sufficiat sub-
scriptio solius notarii exemplantis.

Quomodo scriptura propria exempletur vel reficiatur amissa

Si propria .i. autentica
fecerim scripturam inter ceteros ho-
minibus tuis exhibendis et sumes per illa-
m autem propria quotiens opus erit. et eius ex-
igente sanabile per ordinem sicut prius non fuerit
de porri scriptura aliquam mutatione dum-
tamen illa soli presente ipsam exhibis ad quem
spectat et cuius interest ei habere ut puta
privilegia. instrumenta emptionalia et cuius-
cumque dotis tenentium mobilium et immo-
bilium. testamenta. procurationes. emancipati-
ones. tutelas et curas. et omnes alias
tuas scripturas alias utiles pro
quibus ullum imminet periculum. si aliquam
particulam providentiam fieret. et si plura inveni-
untur unius et eiusdem tenoris ¶ Hoc
tamen nota quod si aliquis exemplum voluerit
instrumenti autentici a te scripti debes
illud elevare cum voluntate de claue est.
et tale eundem faciatis in exemplando
modo quo sicut tunc de maioris scripturi
exemplandis prout supra dictum est in precedenti
titulo. ¶ Si textum si scriptum vel instrumentum
tale fuit in quo contineatur debitum
sive in pecunia. sive in re alia quod debetur
quas res tociens peti possit quotiens in-
strumentum ex illa re debita appareret
unum et hoc debitori possit periculum
imminere eo quod pretextu plurium istorum
debitum pluries peti possit. non debet
illud instrumentum refici. et idem ex insigno-
nibus exemplandi non amissum sit et tamen
debet sollempnitas huiusmodi observari.
Creditor enim debet adhibere iudicem
et coram eo citari faciet debitorem. qui si
debitor veniens confitetur se debito-
rem esse. et adhuc ipsi creditori te-
neri in eadem quantitate pecunie. seu pre-
aut rei que in illo debito continetur.
et quod non vult creditorem vel se opponit
refectioni illius instrumenti per omnia. Judex
ipse tale ab ipso creditore exiget sa-
cramentum. tu iuras quod hoc instrumentum
quod refici petis vel illa dolo sciente ad-
bibita perdidisti. et quod nescias ubi
aut penes quem sit. et quod dolose fa-
cere illud habere vel possidere non desiisti
et quod illud non postulat refici fraudu-
lenter. et quotiens si quo tempore ad
manus tuas pervenerit vel habere poteris
eundem restitues notario quod illud scriptum sit
cancellatum et adnichillatum. nec
amplius ipsum uteris in preiudicium de-
bitoris. et quod ex nunc cassum irritum
et nullius valoris est. Quo facto iu-
dex precipiet tabellioni qui scripsit ut
illud instrumentum reficiat et exhibe-
at creditori perfecto. ex quo precepto

7 toto, pcessu p̄dc̄o. ip̄e tabellio
ad excusatiōez sui faciet ꝯ fieri
publicum instrum̄ p manum alteri'
tabellionis ibidem p̄sentis. q' q̄d ē
ita fiet. Cum coram d' coram dño sci
cancello iudic. dñi. R. pot. b. n.
petet ꝯ q̄dam refia instrum̄ obliga
c. sol. quas anthoni' tenuit eciam
scriptum manu. R. not. eo q̄d illud
se p̄didisse dicebat. ip̄o antho.
citato, 7 coram d̄co iudice ofitēte
se debitorem ē. coram ip̄o dīa in p̄
dicta quantitate. 7 refectiōi ip̄i' in
stri ꝯtradicente noll3. et eodem cora
do iurante q̄d illud nō p̄didit
7 instancie refia nō petit. 7 q̄d
illud si ad ei' man' puenit ip̄i
nō restituet cancellatum. dicit
iudex p̄dc̄o. R. nō ē p̄cep ut il
lud instrum̄ reficiat. 7 exhibeat co.
p̄dc̄o. Itaq3 nōt. q' illud instrum̄
debiti scripsit exemplabit q' scri
bet ipsum de u̇bo ad u̇bum. sicut
fec̄ primum. s3 sb̄ scriptiōe3 nōue
sui talit̄ scrib3. ¶ Ego. R. im
perialis auctē. not. his omib3
interfui. 7 rog. scripsi, 7 huiusmoi
instrum̄ q' alia uice editū p̄ fo
exhibui. iteru3 ex rogat̄ cancella
ta de mandato tal' iudicis exē
plaui, 7 refici. q' ip̄i creditori
dedi. eo q' ip̄o debitore citato
7 se debitorez ofitēte. refectiōi
istri nō ꝯdicente. d̄cs creditor
iurauit ad scā dei euangelia
illud sine fraude amisisse. pu
i scriptum pu. fcā manu tal' not.
ꝯtinet. Si aūt debitor legittie
citatus nō ꝯparuit. ipse tal'
ꝯdicē nolēs refectiōi instri p̄

dā. p̄sabit creditor idē sacramētū
ut. s. hoc addito q' iurabit q' n̄
ē sibi de d̄co debito satisfactum
uel q̄d tm̄ exceo recipe d3 q̄d p̄c
ceptum fieri not. qui scripsit ut. s.
h' mutato q' in istro p̄cepta dicet
ip̄o debitore legittime citato 7 nō
ꝯparente. 7 hoc dicit̄ in sb̄scriptiōe
not. ¶ Sz si debitor ueniens neg
se debitorem. 7 refectiōi istri se op
ponat dicens simplr se soluisse
nō tm̄ ostendens p̄ncipale istrm̄
debiti cancellatum penes se ē. itē
dicet iudex ipi debitori quantum
ꝯ quē solutiōem p̄bet. quia si nō p̄
bauit recepto sacramēto p̄dic
a d̄co creditore. ꝯ ut p̄pter. 7 fiet
refectio instri. ¶ Si uō p̄babit so
lutionez nō fiet refectio istrumti.
¶ Uel si debitor p̄ncipale istrm̄
debiti cancellatum penes se ēē oste
dat. tūc in dubiis hon' p̄bās ei q.
affirmat ita. ꝓponitur q' p̄ rerū natā
affirmātis nō aūt negantis aliq'
ē p̄ba. Si enim dicit debitor exte
heo istrm̄ debiti cancellatum. q̄d
qrem m' redditum ē. et cum p red
deptiōem cyrographi tollatur
obligatio sum a debito liberat'. q̄d
quidez neget creditor. dicens i
strum̄ debiti redditum nō fuisse.
iudex iponet ipi debitori ut p̄bet
redditionez instri. ¶ Si aūt creditor
dicet se p̄didisse istrm̄ 7 illud
ad debitorem sine eo p̄uenisse
iponetur p̄ba creditori ut p̄bet
se p̄didisse. 7 eodem in hmōi. ui
ē tm̄ affirmacōez, ꝓponē p̄bā
ill' qui intencōem fouet 7 du
bitant de p̄fectiōe p̄bonis. a

pt'inq3 on̄ pbatoīs īplicatū ſit
⁊ graue. ¶ Certū. no. q̄d ſiū de
bitoꝛ ꝯfitetur: ſiue aīte ū uel
ar. ſiue ſolutōez ul' reddicōem ū
pbauit. ſiue alia cāīn cōtinerēt
q̄re reſīataur īſtm̄ ſemꝑ ā in
ſtrō ꝑcepta q̄d fac' uidex nōt de
reſtitatē mſtri ⁊ in ſb'ſcriptōe nō
nōt reſīacientis īſtm̄ faciēda ē
mītio q'no ꝑceſſu ⁊ q̄ ea inſtm̄ re
ſigatur. Quibꝫ ex cauſis reddit'
īſtm̄ ſuſpectū ⁊ q̄n̄ a q̄uit̄ ſꝫ.

Licet ſolo originali inſtrō
publico fides adhibeatur
ut dictū ē ſ. in ꝑ ei. quid ſi ex
emplar. ⁊ quid exēplū aliquib3
tn̄ cauſis derogatur fides iſtri ⁊ ſuſ
pectū redditur ꝓ ex ꝑ. ꝓuenit
i. ꝓptē eū qui inſtm̄ ꝓduxit in cām.
q quidē ꝯſuetus ē ul' aliq̄n ꝯuic'
ſtā in cāis aliis ꝓduxiſſe inſtrā ſ
ſtā ex pſona ſcribentis. i. nōt q illud
īſtm̄ ſcripſit eo q' ſtā ꝯſueuit ſc
be iſtrā. Tercio q2 ſuſpectū ē iſtm̄
ex ipſa ſcriptura. utputa ē aliqua
interptio. i. abolitio ul' raſura ul'
cancellatio. ⁊ tunc opoꝛtꝫ eū q ꝓducit
pbare ueritatē. q̄d ſiū fecerit ꝑ ſuit
ſtanus calūpnioſā ei ſcripturam
in opinionē ſi oportꝫ. ¶ Si uō aliq̄s
dicat ſe ꝑiū cē aliq̄d inſtm̄ cē ſe
ꝓductū ſtm arguere. ⁊ ꝓpea illud
ſibi poſtulat exhibi. dꝫ primo in
ſcriptōis pagina ap iudicē ope
rētꝫ depone. i. ſe obligare ad pe
nā talionis. ū pbauit q̄d intendit.
lꝫ hī inſcriptio ꝯ ꝯſuetudinē nō
fuerit. et dꝫ iurare q exiſtimāt
ſe poſſe arguē ſtm. poſtulat illū
ſibi exhibi. ⁊ hoc fcō dꝫ iudex ne

ceſſitatē īponē illi qui ꝓdux̄ i
ſtrā: ut ite2 ꝓducat. ū intercedi
cat ſe nō hr̄e illud. nec dolo ma.
deſiſſe hr̄e. et q' re uā ſiū dolo ſuo
ꝑdita ē. ⁊ q. ꝓducto illi ē eſt i
poſſibil'. q' ſi ita iurare noluit
aliquā quidē nō pat' penā. ſꝫ i
ſtrō ul' eī nulla adhibet' fid̄.
Si aūt ꝓduxerit iſtm̄. ille ꝯ que
oppōita ē exceptio ꝯ ſtō. pbare
noluit fidē ⁊ ueritatē inſtri. li
cebit ei cē que ꝓductū ē pbare
ſtitatē. ſꝫ tn̄ an ſniaꝫ. ul' poſt
ſniaꝫ ꝑ eidem appllōne. quia
hita fuit q̄d ſtā an ſniaꝫ. ⁊ nō ē
appllatū ul' ſiū appllatū. ⁊ ꝑt
confirmata ē ꝑ appllatōez. ꝑ
ſniā ū lꝫ poſtea de ſtitate ꝓpo
nē q̄relam. ⁊ ē rō quia ſnia ap
probauit fidē inſtri. Si uō
ante ſniaꝫ nō fuit hita q̄ſtio
ꝯ ſtō. lꝫ poſtea ꝓponē. ⁊ ſi pbabꝫ
ſtitas retractabitur ſnia ⁊ ſi
nō fuit appllatū. ¶ Notā tn̄
q' ad impbandū aliq' pu. iſtm̄
nō ſufficiūt duo ul' tres teſtes
q2 ſaltē i quolibꝫ inſtrō ſūt
duo teſtes. ⁊ in bello q p uno
teſte cenſetur. ¶ Sꝫ ſi quatuō
ul' v. teſtes boē opinionis dice
rent cē publicū inſtm̄. mag
credendū ē teſtibꝫ q̄ia inſtrō.
Sūt tn̄ q̄ei publica iſtā cē q
pbādū in cāū nō recipim'. ſꝫ ꝯ
ꝯfeſſiōez a iudice in iudicato ꝑ
ꝯſcripto ⁊ aliis teſtibꝫ ſbſcriptō
fcāꝫ. ⁊ etiā ꝯfeſſiōez a muliere
fcām i. ꝑ pu. iſtrō. i quo ꝯfeſſa
fuit ſe aliq̄d ꝑ intceſſiōez ac
cepiſſe. ꝑro ē ꝑuatū inſtm̄

ꝓducere

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

potest probari communiter et per duos testes
omni exceptione maiores. De com-
parationibus litterarum.

Quia comparatio litterarum fidem
facit et plerumque derogat in-
strumentis publicis et privatis. Ideo de ea
videndum est, quid, et quando fiat, et per quos
et quem sortiatur effectum. Fit autem comparatio
litterarum ex publico instrumento hoc modo.
Cum producitur contra me instrumentum alicuius
tabellionis, ego ut derogem fidei
illius instrumenti, dico illud scriptum
non esse manu illius tabellionis
cuius nomen scriptum est in eo. Et ad
hoc probandum produco aliud instrumentum
quod vere ostendit scriptum esse manu
illius tabellionis, quod apparet di-
ssimilitudine littere et forme. Et per hoc
intendo quod ille qui scripsit istud
non scripsit illud. Item e contra ego pro-
duco aliquod instrumentum quod quidem
dicitur esse suspectum et scriptum esse alia
manu quam illius qui subscripsit esse.
Ego ut probem esse verum, produco ali-
ud instrumentum quod videtur constare esse scrip-
tum manu illius eiusdem tabellio-
nis qui in illo suspecto scriptus est,
et esse consimilis littere et forme cum illo
suspecto. Unde per hoc fit [illegible] quod
verum est. Fit autem ipsa comparatio
litterarum quando non superest. Quod si viveret
vel haberi posset ille talis tabellio cuius
nomen scriptum est in instrumento, et tunc fa-
cienda est comparatio litterarum tabellionis
et signorum vel notarum ad plenam fi-
dem. Cum vero tabellio superest, non est
facienda comparatio litterarum, quia per ipsum
instrumentum declaratur fides. Sufficit
enim quod ipse dicat se subscripsisse.
Fit autem comparatio facienda a [illegible]
et per illos qui bene noverint formas
et figuras litterarum varietates. Et
probari faciam multum ab eis qui non
bene [illegible] vel non minutiis ignorant
ipsam comparationem facient. Item debet
iurare ille qui instrumentum producit ad com-
parationem, et ille qui petit fieri comparationem,
quod quia non habet aliud unde eam probet,
et fidem vel ad comparationem facienda,
et quod nichil egit vel machinatus est
per quod possit veritas abscondi.

Effectus autem comparationis est ut ex
ea semiplena colligatur fides. Licet
quidam putent indistincte in omnibus credatur compa-
rationi. Et ideo quia soli collationi
et comparationi non sit adhibenda
plena fides, quia litterarum dissimili-
tudinem sepe quidem ipse facit aliter
cum scribit quando iuvenis et robustus
et aliter senex et tremens. Sepe autem
et langor hoc facit. Item et calami
et atramenti mutatio aufferet per
omnia dissimilitudines [illegible]
[illegible]. De operis conclusi-
one. R.

Ecce iam
quod ego Ro. humilis
notariorum minister circa tabelli-
onatus officium a principio huius operis
[illegible] concepi et ad effectum finem
dei habitum [illegible] et bonitate de-
duxi. Sed quamvis in [illegible] male [illegible]
benedicta est non ambigo illa le-
gens quilibet sciat mei scientiam
invenisse de proprio. Si quid autem in
hoc opere bonum est, de solius divine
misericordie munere processisse. Itaque [illegible]
[illegible] bona non soli [illegible] omni-
[illegible] auctori. Cui laus et gra-
tiarum actio honor et gloria in secula seculorum. Amen.
Explicit Summa magistri Rolandini.